

การศึกษาการปรับตัวของวัดพุทธศาสนาหายานอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี
เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน

A STUDY ON THE ADAPTATION OF ANAM NIKAYA TEMPLES OF MAHAYANA IN
KANCHANABURI PROVINCE TO BE PROMOTED AS A COMMUNITY CENTER

เบญจอาภา พิเศษสกุลวงศ์* เกวาลี เพชรทิพย์ และกนกพร นุ่มทอง
ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Benja-arpa Phisetsakunwong* Kewalee Petcharatip and Kanokporn Numtong
Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

*E-mail: benjaarpa.p@ku.ac.th

Received: 2024-12-18

Revised: 2025-01-21

Accepted: 2025-02-03

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดพุทธศาสนาหายานอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยเก็บข้อมูลจากวัดอนัมนิกายทั้งหมดในจังหวัดกาญจนบุรี 3 แห่ง ได้แก่ วัดถาวราราม วัดถ้ำเขาน้อย วัดเจริญบุญไพศาล และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุในวัด คณะกรรมการบริหารวัดหรือเจ้าหน้าที่ของวัด และประชาชนที่เดินทางมาร่วมพิธีกรรมในวัดเป็นประจำ รวม 27 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า วัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรีมีการปรับตัว เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกด้าน โดยการพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องตามสภาพสังคมในปัจจุบัน วัดอนัมนิกายที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนมีการปรับตัวค่อนข้างเหมือนกันในหลายด้าน เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากวัดที่ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลเขตชุมชน ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัว พบว่าวัดอนัมนิกายมีปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่เหมือนกันและต่างกันบ้างในแต่ละด้าน โดยภาพรวมปัจจัยส่งเสริมเหมือนกันที่ทำให้วัดอนัมนิกายมีการปรับตัว เช่น ด้านผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปรับตัว เช่น ด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ด้านการจัดการเรียนรู้ภายในวัด

คำสำคัญ: การปรับตัว มหายาน วัดอนัมนิกาย ศูนย์กลางของชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

ABSTRACT

This research aimed to study the adaptation and factors that led to adaptation of Mahayana Buddhist temples in Kanchanaburi province to promote themselves as a community center in terms of governance, religion education, welfare education, propagation, public facilities, and public welfare. The data were collected from all Anam Nikaya temples in Kanchanaburi province including Taworn Wararam temple, Tham Khao Noi temple, and Charoenboonpaisan temple, followed by 3 groups of interviews of 27 participants including monks, temple board committee or temple officials, and Buddhists who regularly attended the ritual at those temples.

The research results revealed that Anam Nikaya temples in Kanchanaburi province had adapted themselves to be a community center in all aspects. Anam Nikaya temples located in the community adapted themselves in a similar way in several aspects such as governance, religion education, welfare education. The adaptation was significantly different from temples located far away from community. In terms of factors leading to adaptation, it was found that Anam Nikaya temples had both similar and different supportive factors and obstacles in each aspect. The overall mutual factors leading to adaptation of Anam Nikaya temples were leaders and community participation. Meanwhile, the obstacles to adaptation included personal behavior and learning management in the temples.

Keywords: adaptation, Mahayana, Anam Nikaya temples, community center, Kanchanaburi province

บทนำ

พุทธศาสนาหายานอนันนิกายเป็นพุทธศาสนาหายานแบบเวียดนามหรือญวน มีจุดเริ่มต้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยธนบุรี เนื่องจากสงครามภายในของเวียดนาม ทำให้เกิดการอพยพขององเชียงซุน ราชบุตรองค์ที่ 4 ของเจ้าเมืองเว้ และพลเมืองญวนเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้ากรุงธนบุรี ใน

สมัยนี้เริ่มมีการสร้างวัดอนันนิกายขึ้น 2 แห่งคือ วัดทิพย์วารีวิหาร (กามโล่ต้อ) ปัจจุบันเป็นวัดในคณะสงฆ์จีนนิกาย และวัดมงคลสมาคม (โหย่คั่นต้อ) ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช อดิเชียงสือซึ่งเป็นพระราชนัดดาของเจ้าเมืองเว้ เป็นหลานขององเชียงซุนก็ได้อพยพหนีภพมาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารอีกครั้ง หลังจากนั้นก็มี

ชาวญวนอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ในช่วงนี้มีการสร้างวัดญวนเพิ่มอีก 2 แห่งคือ วัดอุภัยราชบำรุง (ครั้นเอียงต้อ) และวัดอนัมนิกายาราม (กว้างเพือกต้อ) พระสงฆ์ญวนในไทยช่วงแรกอุปสมบทมาจากประเทศญวน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยกับญวนเป็นศัตรูกัน พลเมืองทั้งสองประเทศติดต่อกันไม่สะดวก พระสงฆ์ญวนจึงจัดระเบียบและพิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการอุปสมบทขึ้นในประเทศไทย จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไทยกับญวนเลิกเป็นศัตรูกัน จึงมีพระภิกษุเดินทางมาสืบพระพุทธศาสนาในไทย (Phrakhru Khananam Samana Charn, 1965) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในอนัมนิกายเป็นอย่างมาก ในครั้งที่พระองค์ทรงผนวช ได้นิมนต์ต้องฮึง (ต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูคณานัมสมณจารย์ เจ้าคณะใหญ่อนัมนิกายรูปแรกของประเทศไทย) มาซักถามถึงลัทธิประเพณีและการปฏิบัติของพระภิกษุอนัมนิกาย ซึ่งท่านก็ได้บังคมทูลให้ทรงทราบจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย เมื่อทรงลาผนวชและขึ้นครองราชย์ ก็ได้ทรงช่วยอุปถัมภ์ในการทำนุบำรุงวัด และโปรดให้พระภิกษุอนัมนิกายประกอบพิธีกรรมในพิธีหลวง (Sunthara, 1997) กระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สถาปนาคณะสงฆ์อนัมนิกายขึ้นในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ และ

พระราชทานสมณศักดิ์ให้พระภิกษุ ตั้งแต่นั้นพุทธศาสนamahayanอนัมนิกายจึงได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงในแผ่นดินไทย

ชาวญวนเข้ามาในประเทศไทยหลายครั้ง เมื่อได้รับพระราชทานที่อยู่เป็นหลักแหล่งแล้วความยึดมั่นในพระพุทธศาสนาได้ผลักดันให้เกิดการสร้างวัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลตามความศรัทธา ปัจจุบันมีวัดอนัมนิกายทั้งหมด 23 แห่ง แบ่งเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ 7 แห่ง กาญจนบุรี 3 แห่ง ราชบุรี 2 แห่ง และที่จันทบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม ฉะเชิงเทรา สงขลา เชียงใหม่ สมุทรสาคร อุตรดิตถ์ ยะลา ปทุมธานี จันทบุรี จังหวัดละ 1 แห่ง วัดอนัมนิกายเหล่านี้มีความสำคัญและกลายเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทย ถึงแม้จะเป็นนิกายของกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาจากภายนอก แต่ด้วยการสนับสนุนของทางราชสำนักไทย และแรงศรัทธาของทั้งชาวญวน ชาวจีน ชาวไทย และชาวไทยเชื้อสายจีน ทำให้การเผยแผ่พุทธศาสนาหมายานอนัมนิกายมีความเจริญงอกงามสืบมา ทั้งนี้ การดำรงอยู่ และการได้รับการยอมรับสนับสนุนส่วนหนึ่งมาจากการปรับตัวของวัดให้เข้ากับวัฒนธรรมและบริบทของสังคมไทยด้วย

ตั้งแต่การอพยพเข้ามาให้สังคมไทยคณะสงฆ์อนัมนิกายเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและวิธีการปฏิบัติตามแนวทางของพุทธศาสนาหมายาน ในขณะเดียวกันก็มีการปรับตัวให้เข้ากับพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งเป็นนิกายหลักของไทยเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาและความขัดแย้ง โดยมีการบริหารกิจการภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย กล่าวคือ เจ้าคณะใหญ่จะบริหารกิจการให้เป็นไป

ตามพระวินัย ลัทธิ นิกาย กฎหมายและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ตัวอย่างการปรับตัวให้เข้ากับคณะสงฆ์ไทย เช่น การงดฉันภัตตาหารหลังเพล การไม่ถูกร่างกายสตรี การรับประเคนของโดยใช้ฝารองรับ และแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ซึ่งก็เป็นเรื่องภายในที่ไม่มีผลกระทบต่อกณะสงฆ์ไทยหรือต่อสังคมไทย การปรับตัวให้เข้ากับคณะสงฆ์ไทยและบริบทของสังคมไทย คณะสงฆ์อนัมนิกายทำได้เป็นอย่างดี สามารถดำรงอยู่ในสังคมไทยได้โดยไม่เคยปรากฏปัญหาหรือความขัดแย้งใดขึ้น

ปัจจุบันสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ภายใต้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตและจิตใจของผู้คนมีการเปลี่ยนแปลง วัดซึ่งถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งในสังคมปัจจุบันมีความเกี่ยวเนื่องกับสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทางด้านจิตวิญญาณ การบริหารวัดจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้มีความเหมาะสมตามยุคสมัย วัดอนัมนิกายก็เช่นเดียวกัน ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการบริหารจัดการวัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมและชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ สามารถดำรงอยู่เป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของชุมชนได้ในทุกสถานการณ์ มีผู้กล่าวถึงลักษณะพุทธศาสนานิกายมหายานเกี่ยวกับการปรับตัวไว้หลายท่าน เช่น Phrasukhum Sukhuwatthko et al. (2021) กล่าวว่า “พระพุทธศาสนานิกายมหายานเป็นกลุ่มก้าวหน้าและมักมีความเปลี่ยนแปลง มองพระพุทธพจน์ในแง่

ปรัชญา วิพากษ์และวิจารณ์ความหมายพระพุทธรูปในแง่ต่าง ๆ ตามความเห็นของแต่ละบุคคล มีการปรับปรุงธรรมวินัยไปตามกาลเทศะ เพื่อความเหมาะสมแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อม” Phramaha Somjin Sammapanyo (2000) กล่าวว่า “พุทธศาสนมหายานมีลักษณะก้าวหน้า คิดอย่างอิสระ คิดถึงสาระมากกว่าตัวอักษร ในคัมภีร์ มุ่งหวังที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เมื่อไรก็ตามที่มีความจำเป็นต้องปรับรูปแบบภายนอก เชิดชูอุดมคติแบบวัด ในขณะที่เดียวกัน ก็ให้ความสำคัญแก่วิถีชีวิตแบบชาวบ้านมากขึ้น ความเป็นพระแบบครอบครัวคือรูปแบบแห่งพระพุทธศาสนาในอนาคต...”

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีวัดอนัมนิกายจำนวนมากรองจากกรุงเทพฯ คือ 3 แห่ง ได้แก่ วัดถาวราราม (คันถ่อต้อ) วัดถ้ำเขาน้อย (ลองเซิงต้อ) และวัดเจริญบุญไพศาล (ฮึงเพือกต้อ) จากการลงพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้นพบว่า วัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรีมีการปรับตัว เพื่อพัฒนาตามภารกิจของวัดที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2520) และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยมีการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ อุดมคติของพุทธศาสนา

มหายานเน้นการบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อช่วยเหลือสรรพชีวิตให้พ้นทุกข์ วัดอนัมนิกาย ในจังหวัดกาญจนบุรีก็มีแนวคิดที่จะหาวิธีการ หรือหนทางช่วยเหลือผู้อื่นและพัฒนาสังคม ทั้งนี้ ลักษณะการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของวัดแต่ละแห่งอาจมีความเหมือนและต่างกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเด็นนี้มีความสำคัญและน่าสนใจ จึงเลือกศึกษาการปรับตัว ของวัดพุทธศาสนามหายานอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยศึกษาลักษณะการปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวในการบริหารกิจการของวัดทั้ง 6 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดพุทธศาสนามหายานอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาวัดพุทธศาสนามหายานอนัมนิกาย ในจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่

วัดถาวราราม (คันถ่อต้อ) วัดถ้ำเขาน้อย (ลองเชิงต้อ) และวัดเจริญบุญไพศาล (ฮ้างเพือกต้อ)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดพุทธศาสนามหายานอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องหรือรู้จักวัดพุทธศาสนามหายานอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ พระภิกษุในวัด 3 รูป คณะกรรมการบริหารวัดหรือเจ้าหน้าที่ของวัด 3 คน และประชาชนที่เดินทางมาร่วมพิธีกรรมในวัดเป็นประจำ 3 คน รวมทั้งหมด 27 รูป/คน

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

แนวคิดการปรับตัว (Adaptation)

มีจุดกำเนิดมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการของ Charles Darwin ซึ่งมีเนื้อหาที่เน้นทางด้านชีววิทยานักจิตวิทยาได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้โดยเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “Adjustment” และให้ความหมายใหม่ว่าเป็นความพยายามของแต่ละบุคคลในการดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพ การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 ทางคือ การปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและการปรับสภาพแวดล้อมให้

มีความเหมาะสมกับความต้องการของตัวเอง (Trakulwong, 1997)

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง แนวคิดการปรับตัว ซึ่งสรุปได้พอสังเขปดังนี้

Hiranto (1983) กล่าวว่า การปรับตัว เป็นการปรับปรุงตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เพื่อความปลอดภัยและพึงพอใจของตัวเองและผู้อื่น ในทางสังคมวิทยา การปรับตัวของมนุษย์ หมายถึง การปรับปรุงตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม ของสังคมต่าง ๆ เพื่อให้มีสัมพันธภาพอันดีกับ คนอื่นในสังคม

Suwansang (1990) กล่าวว่า การปรับตัว คือการปรับกายใจให้อยู่ในสังคมได้ในสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข

Chotirathiti (2013) กล่าวว่า การปรับตัว เป็นการที่มนุษย์ในสังคมต้องเผชิญกับการ เปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม ทำให้มนุษย์ต้อง เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิด หรือ ความรู้สึกเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับ สภาพแวดล้อมที่ตนเองอยู่ ทำให้เป็นที่ยอมรับ ของคนส่วนใหญ่ในที่นั้น แต่ถ้าไม่มีการปรับตัว ก็อาจจะเกิดความตึงเครียดทางด้านอารมณ์และ จิตใจ จนรู้สึกแปลกแยกจากสังคม ซึ่งคนใดที่ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นได้ ก็จะสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

Danpaiboon (2015) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การแก้ปัญหาเพื่อรับมือกับสภาวะ การแข่งขันในทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็น เป็นปัญหภายในที่เกิดจากกิจการเอง หรือ

ปัญหภายนอกที่เกิดจากสภาพแวดล้อม โดยการ ปรับปรุง พัฒนา หรือเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถแข่งขันได้ ในยุคปัจจุบัน

จากความหมายการปรับตัวข้างต้น ผู้วิจัย พอสสรุปได้ว่า การปรับตัว เป็นการที่มนุษย์หรือ องค์กรเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือ สภาพแวดล้อม ทำให้ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อความอยู่รอดของ ตนเองหรือองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน

มีนักวิชาการกล่าวถึงแนวทางการพัฒนา วัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน สรุปได้พอสังเขป ดังนี้

National Office of Buddhism (2005) กล่าวว่า วัดเป็นสถาบันหนึ่งที่จะต้องมีการพัฒนา และได้รับการสนับสนุนเหมือนกับองค์กรอื่น การพัฒนาวัดในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกัน ในอดีตวัดคือสถานที่พักอาศัยของพระสงฆ์ และสามเณร เป็นสถานที่ศึกษาของพระสงฆ์ สามเณร เด็ก เยาวชน เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล ของประชาชน เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนา การศึกษาหลายแขนงเริ่มจาก ที่วัด โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน ส่วนปัจจุบันก็ยังคง ต้องเน้นให้วัดเป็นเหมือนกับในอดีต อีกทั้งยังต้อง พัฒนาให้ดีกว่าที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามกระบวนการ พัฒนาวัดบางอย่างมีการเปลี่ยนรูปแบบ ซึ่งอาจ มาจากปัจจัยทั้งภายนอก ภายใน และสภาพแวดล้อม ด้านสังคม โดยเฉพาะการเข้าสู่ระบบเทคโนโลยี

สมัยใหม่ ระบบอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการเข้ามามีบทบาทขึ้นนำมากขึ้น กระบวนการพัฒนาจึงเปลี่ยนไป เพื่อให้การพัฒนา การอนุรักษ์ การส่งเสริมของสถานภาพวัดในอดีต และพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีส่วน รับผิดชอบ การสวดสวดดูแล สนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรมของวัดที่อยู่ในชุมชนของตนเอง ซึ่งมี ส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญมั่นคงของ พระพุทธศาสนา มีความรู้สึกว่าตนเองต้องมีส่วน ในความเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งของภายในวัด

ซึ่งการพัฒนาวัดมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ 1. การพัฒนาศาสนวัตถุและศาสนสถาน 2. การพัฒนาศาสนธรรม 3. การพัฒนา ศาสนบุคคล โดยการพัฒนาวัดให้ไปสู่เป้าหมาย การเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น เจ้าอาวาสมีบทบาท สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเจ้าอาวาสคือผู้จัดการ มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการต่าง ๆ ภายในวัด วัดจะ เจริญรุ่งเรือง เรียบร้อย เหมาะสมกับสภาพชุมชน สามารถดึงดูดเยาวชนและประชาชนเข้ามาสนใจวัด ร่วมกิจกรรมพิธีกรรมภายในวัดก็อยู่ที่ผู้นำเป็น สำคัญ

Phramaha Prayuth Payutto (1970) กล่าวว่า การที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นศูนย์ รวมความร่วมมือ ซึ่งปัจจัยสำคัญอยู่ที่ความรู้สึก ของชาวบ้านที่มองว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีปัญญา รอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือตนเอง สามารถเป็นที่ ปรึกษา ชี้แนะชาวบ้านที่เกิดปัญหาได้ เป็นความ

รู้สึกในฐานะศิษย์กับอาจารย์ วัดและพระสงฆ์ ดำเนินบทบาทเหล่านี้มาเป็นเวลานาน จนเกิดการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ความเจริญแบบตะวันตก เข้าสู่ประเทศไทย ส่งผลให้บทบาทของวัดและ พระสงฆ์ค่อย ๆ สูญหายไป สังคมฆราวาสทั่วไป เห็นว่าวิชาการแผนใหม่ที่เข้ามาเป็นความรู้ของ ผู้เจริญแล้ว ผู้ใดไม่รู้ก็เป็นคนล้าหลัง พระสงฆ์ ที่ไม่ตื่นตัวกับเรื่องใหม่เหล่านี้ไม่รู้จักวิชาการเหล่านี้ ในความรู้สึกของคนรุ่นใหม่บางกลุ่มก็มองว่า เป็นผู้ด้อยทางสติปัญญา ไม่เกิดความรู้สึกศรัทธา นับถือ นอกจากนี้ยังเห็นว่าวิชาการที่พระสงฆ์ เล่าเรียนอยู่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการ ดำเนินชีวิตและช่วยเหลือสังคมได้ ความสัมพันธ์ ของคนรุ่นใหม่กับสังคมสงฆ์จึงยิ่งห่างเหิน อย่างไร ก็ตามปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดความตื่นตัวใน คณะสงฆ์จำนวนหนึ่งที่พยายามฟื้นฟูบทบาทและ สถานภาพของตนในสังคม พยายามทำความเข้าใจ กับปัญหาความทุกข์ยากของประชาชน โดยการ พัฒนาจิตสำนึกของผู้คนให้ตื่นขึ้นด้วยการใช้ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นแนวทาง

Chanthabut & Chanthabut (2002) ได้สรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน ดังนี้

1. พัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของชุมชน ว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึกหวงแหน รักและ ช่วยกันดูแลรักษา

2. สร้างสภาพวัดให้มีความหมายเป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์และสามเณร เป็นที่บวชเรียน ปฏิบัติธรรม เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล หาความสงบ ทางกายและใจ รวมถึงเป็นศูนย์กลางสำหรับ

ทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของประชาชน

3. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดต้องสะอาดร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการประชาชนที่ต้องการเข้ามาทำกิจกรรมบำเพ็ญกุศลหรือศึกษาพระธรรมวินัยและหลักพระพุทธศาสนา เพื่อคนในชุมชนจะได้เห็นคุณค่าและเข้าวัดมากขึ้น

4. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดควรเป็นแกนนำของประชาชนในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมถึงการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น

5. ให้เกิดการยอมรับว่า วัดกับชุมชนเป็นหน่วยงานเดียวกัน ต่างให้ความช่วยเหลือกัน ซึ่งการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนจะเริ่มขึ้นและสำเร็จได้เป็นบทบาทของพระสงฆ์ โดยเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ประสานที่สำคัญ

สรุปได้ว่า การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ในวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสต้องตื่นตัวในการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการด้านต่าง ๆ ซึ่งมาจากปัจจัยที่มีอยู่ของแต่ละวัด ทั้งนี้การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางได้นั้น ยังต้องอาศัยภาคส่วนอื่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัดอนัมมิกายในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่

1. พระภิกษุในวัด (เจ้าอาวาสและพระลูกวัด)
2. คณะกรรมการบริหารวัดหรือผู้ช่วยงานของวัด
3. ประชาชนที่เดินทางมาร่วมพิธีกรรมในวัดเป็นประจำ

การปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดพุทธศาสนมหายานอนัมมิกายในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน 6 ด้าน ได้แก่

1. การปกครอง
2. การศาสนศึกษา
3. การศึกษาสงเคราะห์
4. การเผยแผ่
5. การสาธารณูปการ
6. การสาธารณสงเคราะห์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พุทธศาสนมหายานในประเทศไทย ประวัติพุทธศาสนมหายานอนันานิภายในประเทศไทย ข้อมูลเกี่ยวกับวัดอนันานิภายในจังหวัดกาญจนบุรี การบริหารกิจการของคณะสงฆ์อนันานิภายในแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาภาคสนาม ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัดอนันานิภายในจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย

2.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบ

สัมภาษณ์ มีการชี้แจงรายละเอียดของการทำวิจัยและขอความอนุเคราะห์เพื่อนัดหมายการสัมภาษณ์

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตจากการเข้าร่วมพิธีกรรมหรือกิจกรรมของวัด ผู้วิจัยมีการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนในเหตุการณ์

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตในช่วงเริ่มต้นลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยสังเกตสภาพทั่วไปของวัด สภาพชุมชนบริเวณวัด การปฏิบัติตัวของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมหรือกิจกรรมในวัด

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลวัดอนันานิภายใน

จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ วัดถาวร วราราม (คั่นถ่อต้อ) วัดถ้ำเขาน้อย (ลองเชิงต้อ) และวัดเจริญบุญไพศาล (ฮิงเพือกต้อ) โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พระภิกษุในวัด วัดละ 3 รูป (เจ้าอาวาส 1 รูป พระลูกวัด 2 รูป)

กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการบริหารวัดหรือเจ้าหน้าที่ของวัด วัดละ 3 คน

กลุ่มที่ 3 ประชาชนที่เดินทางมาร่วมพิธีกรรมในวัดเป็นประจำ วัดละ 3 คน

รวมทั้งหมด 27 รูป/คน ทั้งนี้จำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นได้จากการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลอย่างเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็นและการแนะนำแบบปากต่อปาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเป็นทางการ โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดและเจ้าอาวาส การปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวในการบริหารกิจการของวัด เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการและการปรับตัวของวัด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางด้านกิจการพุทธศาสนา ทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของประเด็นคำถามแต่ละข้อ ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

2.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยตัดข้อคำถามที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ออก และปรับการเขียนให้มีความชัดเจนมากขึ้น

2.4 ยื่นขอการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่หนังสือรับรอง COA67/024

2.5 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลโดยขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการบันทึกเสียงร่วมกับการจดบันทึก ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการรายบุคคล โดยมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและให้คำมั่นถึงการไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวและข้อคิดเห็นจากการให้สัมภาษณ์

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาเรียบเรียงตามหัวข้อการบริหารกิจการของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี 6 ด้าน

คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้การตีความจากข้อมูลที่ได้รับ บนพื้นฐานทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง นำเสนอการวิเคราะห์แบบบรรยายเชิงพรรณนา เปรียบเทียบ แบ่งหัวข้อเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี

2. การปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้ง 6 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี

สภาพทั่วไปของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี วัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี มี 3 แห่ง วัดที่ก่อตั้งแห่งแรกคือ วัดถาวราราม เมื่อปี พ.ศ. 2377 วัดที่สองคือ วัดถ้ำเขาน้อย เมื่อปี พ.ศ. 2426 และวัดที่สามคือ วัดเจริญบุญไพศาล เมื่อปี พ.ศ. 2551 สภาพแวดล้อมที่ตั้งของวัดแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ วัดถาวราราม และวัดถ้ำเขาน้อยตั้งอยู่ในเขตชุมชน ส่วนวัดเจริญบุญไพศาลตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลเขตชุมชน

ปัจจุบันวัดที่มีจำนวนพระภิกษุมากที่สุด คือ วัดถาวราราม มีจำนวน 35 รูป (ข้อมูล ณ วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2567) รองลงมาคือวัดถ้ำเขาน้อย มีพระภิกษุ 5 รูป สามเณร 1 รูป (ข้อมูล ณ วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2567) และน้อยที่สุดคือวัดเจริญบุญไพศาล มีจำนวน 3 รูป (ข้อมูล ณ วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2567) ในส่วนศาสนสถานสำคัญของวัดทั้ง 3 แห่ง มีการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานที่สำคัญไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งวิหาร ศาลา กุฏิสงฆ์ เป็นต้น ส่วนการก่อสร้างพระอุโบสถ วัดถาวรารามและวัดถ้ำเขาน้อยมีพระอุโบสถที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเรียบร้อยแล้ว ส่วนวัดเจริญบุญไพศาลยังไม่มีก่อสร้าง ศาสนสถานต่างๆ ของวัดมีเอกลักษณ์แบบจีนผสมญวน สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ทั้งด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และภาษา

ในส่วนประวัติเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรีทั้ง 3 แห่ง โดยสรุปกล่าวคือ เจ้าอาวาสวัดถาวราราม คือ พระอาจารย์เดชธร เกวีกขัน ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ พระสมณานัมราชวชิราจารย์ อนัมนิกายอุตรเขต นิเทศธรรมานุสิฐ เริ่มดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2530 เป็นเจ้าอาวาสลำดับที่ 6 เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาน้อยคือ พระอาจารย์วิเชียร เกียนอี เริ่มดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2553 เป็นเจ้าอาวาสลำดับที่ 14 และเจ้าอาวาสวัดเจริญบุญไพศาล คือ พระอาจารย์สมพุฒ มินหลับ ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ องพจนกรโกศล เริ่มดำรงตำแหน่ง

เจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2552 เป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัด โดยเจ้าอาวาสทุกวัดเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนและมีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดกาญจนบุรี ในด้านอายุและจำนวนพรรษา (ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2567) เจ้าอาวาสวัดเจริญบุญไพศาลมีอายุและจำนวนพรรษามากที่สุดคือ อายุ 78 ปี 58 พรรษา รองลงมาคือเจ้าอาวาสวัดถาวราราม อายุ 75 ปี 55 พรรษา และอายุน้อยที่สุดคือ เจ้าอาวาสวัดถ้ำเขาน้อย อายุ 50 ปี 30 พรรษา ปัจจุบันเจ้าอาวาสวัดถาวรารามเป็นพระภิกษุอนัมนิกายรูปเดียวในจังหวัดกาญจนบุรีที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ ในส่วนการดำรงตำแหน่งบริหารการปกครองในคณะสงฆ์อนัมนิกาย มีเจ้าอาวาสวัด 2 แห่งที่มีตำแหน่งการบริหารคือ เจ้าอาวาสวัดถาวรารามดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายช้ายอนัมนิกาย เจ้าอาวาสวัดเจริญบุญไพศาลดำรงตำแหน่งผู้ช่วยปลัดช้ายอนัมนิกาย

2. การปรับตัวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้ง 6 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การปรับตัวด้านการปกครอง

เจ้าอาวาสวัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่งปกครองพระภิกษุในวัดตามหลักพระธรรมวินัย กฎระเบียบของคณะสงฆ์ และข้อปฏิบัติที่ตกลงร่วมกัน มีการปกครองดูแลกันอย่างใกล้ชิดแบบ

ครอบครัวมากขึ้น สำหรับวัดถ้ำเขาน้อยที่มีสามเณรจำพรรษาอยู่ มีการออกข้อปฏิบัติเพิ่มเติมสำหรับสามเณรตามยุคสมัย เพื่อควบคุมความประพฤติให้มีความเหมาะสมเรียบร้อย นอกจากนี้วัดถาวรารามและวัดถ้ำเขาน้อยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวัดหรือให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองวัด ในลักษณะการเป็นที่ปรึกษาและจัดการปัญหาบางอย่าง อีกทั้งในปัจจุบันวัดถาวรารามยังมีความพยายามในการคัดเลือกกรรมการบริหารวัดที่เป็นคนรุ่นใหม่ในสายงานต่าง ๆ เพื่อให้วัดมีมุมมองในการบริหารงานที่กว้างขวางมากขึ้น และทำให้คนรุ่นใหม่ได้ใกล้ชิดกับวัดมากขึ้นด้วย

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวด้านการปกครอง

ปัจจัยส่งเสริม พบ 2 ด้าน ปัจจัยที่พบเหมือนกันมี 1 ด้าน คือ ด้านผู้นำ โดยเจ้าอาวาสวัดทั้ง 3 แห่ง เป็นที่ยอมรับและเคารพของพระภิกษุและคนในชุมชน ปัจจัยที่พบต่างกัันมี 1 ด้าน คือ ด้านจำนวนพระภิกษุและสามเณร วัดถ้ำเขาน้อยและวัดเจริญบุญไพศาลมีพระภิกษุและสามเณรไม่มาก เจ้าอาวาสจึงสามารถปกครองดูแลได้อย่างทั่วถึง ปัญหาในการปกครองจึงน้อย

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบ 2 ด้าน ปัจจัยที่พบเหมือนกันมี 1 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล โดยพระภิกษุของวัดบางรูปไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์หรือข้อปฏิบัติของวัดบางอย่างได้ ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบหรือมีการชักจูงพระภิกษุรูปอื่นให้ละเมิดตาม อีกทั้งจากการที่พระภิกษุ

มีอิสระในการใช้สื่อต่าง ๆ ก็อาจเจอสิ่งยั่วยั่วที่คอยล่อตาล่อใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของพระภิกษุ ปัจจัยที่พบต่างกัันมี 1 ด้าน คือ ด้านการขาดการคัดกรองพระภิกษุ เนื่องจากวัดเจริญบุญไพศาลยังไม่มีการก่อสร้างพระอุโบสถ พระภิกษุของวัดส่วนใหญ่เป็นพระที่อุปสมบทหรือย้ายมาจากวัดอื่น บางครั้งทางวัดขาดการตรวจสอบคัดกรอง จึงทำให้เกิดปัญหาความวุ่นวายขึ้น

การปรับตัวด้านการศาสนศึกษา

วัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่ง เปิดโอกาสให้พระภิกษุศึกษาวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลกตามความสนใจ นอกจากนี้วัดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนคือ วัดถาวรารามและวัดถ้ำเขาน้อย ทางวัดมีการสนับสนุนให้พระภิกษุศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันพระภิกษุของทั้งสองวัดเริ่มเดินทางไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่สาธารณรัฐจีน โดยทางวัดมีการมอบทุนการศึกษาและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ นอกจากการศึกษาในสถาบันการศึกษาแล้ว ทางวัดยังส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ เพื่อพัฒนาพระภิกษุในด้านอื่น ๆ วัดถาวรารามมีการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยเจ้าอาวาสจะสอนการปฏิบัติด้วยตัวท่านเอง รวมถึงในบางโอกาสจะนิมนต์พระอาจารย์จากวัดอื่นเข้ามาเทศนาธรรมและอบรมการปฏิบัติให้กับพระภิกษุด้วย วัดถ้ำเขาน้อยมีการจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนในวัด ส่วนวัดเจริญบุญไพศาลถึงแม้พระภิกษุไม่ได้ศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาใด แต่ทางวัดก็ไม่ปิดกั้นด้านการศึกษา มีการสนับสนุนให้พระภิกษุศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยจัดให้มีสิ่งสนับสนุน

การเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น สถานที่ในการฝึกปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน มุมอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวด้านการศาสนาศึกษา

ปัจจัยส่งเสริม พบ 3 ด้าน ปัจจัยที่พบเหมือนกันมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านผู้นำ เจ้าอาวาสวัดทั้ง 3 แห่ง ให้ความสำคัญด้านการศึกษาของพระภิกษุ และเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน 2. ด้านสถานที่ตั้ง โดยวัดถาวรรวรามและวัดถ้ำเขาน้อย ซึ่งตั้งอยู่ในเขตชุมชน อยู่ใกล้จุดจอดรถโดยสารประจำทาง ทำให้พระภิกษุมีความสะดวกในการเดินทางไปศึกษายังสถานการศึกษาต่าง ๆ ส่วนวัดเจริญบุญไพศาลที่ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลเขตชุมชน แต่มีบรรยากาศที่เงียบสงบ ร่มรื่น ท่ามกลางธรรมชาติ จึงมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ปัจจัยที่พบต่างกันมี 1 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ โดยวัดถาวรรวรามและวัดถ้ำเขาน้อยมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้กับพระภิกษุ ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายและสร้างขวัญกำลังใจในการศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบ 2 ด้าน คือ 1. ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกวัด สำหรับวัดที่พระภิกษุและสามเณรมีการเดินทางไปศึกษานอกวัด อาจถูกสิ่งยั่วยุจากสังคมภายนอกวัดชักนำให้ออกนอกกลุ่มนอกรทางได้ 2. ด้านสถานที่ตั้ง สำหรับวัดเจริญบุญไพศาลที่วัดตั้งอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างห่างไกลเขตชุมชน ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน จึงอาจเกิดความไม่สะดวกในการเดินทางไปศึกษา

การปรับตัวด้านการศึกษาสงเคราะห์

วัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่ง มีการจัดวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาศึกษาเรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาผ่านศาสนวัตถุและศาสนสถานของวัดได้ตามอัธยาศัย วัดถาวรรวรามและวัดถ้ำเขาน้อย ซึ่งเป็นวัดที่มีพระอุโบสถ จะมีการจัดโครงการบรรพชาอุปสมบทภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้วัดทั้ง 3 แห่ง ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ กล่าวคือ

วัดถาวรรวราม ซึ่งเจ้าอาวาสอยู่ในตำแหน่งเป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนถาวรวิทยา ท่านให้การสนับสนุนโรงเรียนในทุกด้าน เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับนักเรียนเป็นประจำในช่วงเช้า การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดงานพิธีกับทางวัด การร่วมมือกับองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงเยาวชนและประชาชนมากขึ้น ส่วนวัดถ้ำเขาน้อย เจ้าอาวาสและพระภิกษุให้ความอนุเคราะห์ไปเป็นครูพระในโรงเรียน การส่งเสริมการเรียนภาษาจีนของเยาวชน รวมถึงมีการส่งเสริมให้เยาวชนที่สนใจเข้ามาเป็นมัคคุเทศก์น้อยที่วัด ส่วนวัดเจริญบุญไพศาลมีการเปิดวัดให้เป็นสถานปฏิบัติธรรม โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้สอนและให้คำแนะนำ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัจจัยส่งเสริม พบ 2 ด้านที่เหมือนกัน คือ 1. ด้านผู้นำ โดยเจ้าอาวาสวัดทั้ง 3 แห่ง ให้ความสำคัญ

สำคัญด้านการศึกษาของเยาวชนและประชาชน
2. ด้านความพร้อมในการจัดกิจกรรม วัดแต่ละแห่ง
ค่อนข้างมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมเพื่อ
ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะความพร้อม
ด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความ
ตั้งใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขณะเดียวกัน
เยาวชนและประชาชนก็เห็นคุณค่าในการเข้าร่วม
กิจกรรมกับทางวัดด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบ 4 ด้าน ปัจจัย
ที่พบเหมือนกันมี 1 ด้าน คือ ด้านการจัดการแหล่ง
ศึกษาเรียนรู้ภายในวัด วัดอนัมนิกายยังขาดการ
อธิบายข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในวัด
เช่น ความหมายของภาษาและภาพจิตรกรรมที่
ปรากฏตามศาสนสถาน ชื่อและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
กับรูปเคารพต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ไม่ได้ส่งเสริมให้
ประชาชนบางส่วนเกิดความเข้าใจและเกิดการ
เรียนรู้เท่าที่ควร ปัจจัยที่พบต่างกันมี 3 ด้าน
คือ 1. ด้านจำนวนพระภิกษุที่เข้าไปจัดกิจกรรม
ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยพระภิกษุวัดถาวราราม
ที่เข้าไปจัดกิจกรรมให้เยาวชนมีจำนวนน้อยและ
เป็นพระรูปเดิมเพียงไม่กี่รูป 2. ด้านจำนวนผู้สมัคร
เข้าร่วมกิจกรรม ผู้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมของ
วัดถ้ำเขาน้อยมีจำนวนลดน้อยลง ทำให้บางครั้ง
ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง 3. ด้าน
การขาดการประชาสัมพันธ์ วัดเจริญบุญไพศาล
ยังขาดบุคลากรที่จะช่วยทางวัดประชาสัมพันธ์
แหล่งศึกษาเรียนรู้ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับทาง
วัดจำกัดเพียงเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

การปรับตัวด้านการเผยแพร่

วัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่ง มีการปรับตัว

ด้านเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ โดย
วัดถาวรารามและวัดถ้ำเขาน้อยมีการปรับตัว
ค่อนข้างเหมือนกัน ได้แก่ การเพิ่มช่องทางการ
ประชาสัมพันธ์การจัดพิธีกรรม การเอื้อความ
สะดวกในการเข้าร่วมพิธีกรรมให้กับประชาชน
โดยมีการพิจารณาเลือกจัดงานให้ตรงกับ
วันหยุด เพื่อให้ประชาชนสะดวกในการเดินทาง
มาเข้าร่วม การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็น
ธรรมทาน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่
ธรรมะ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเผยแผ่ในวัน
สำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้วัดถาวร
ารามยังมีการสอนธรรมะหรือการสวดแทรก
หลักธรรมคำสอนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ
ให้กับประชาชน รวมถึงมีการจัดทำสื่อที่มีเนื้อหา
สั้น กระชับ เข้าใจง่าย เพื่อใช้ประกอบการสอน
ธรรมะและแจกให้กับประชาชนด้วย ส่วนวัดเจริญ
บุญไพศาลมีการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็น
ธรรมทาน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวด้านการ เผยแพร่

ปัจจัยส่งเสริม พบ 5 ด้าน ปัจจัยที่พบ
เหมือนกันมี 3 ด้าน คือ 1. ด้านความพร้อมในการ
จัดกิจกรรม วัดอนัมนิกายค่อนข้างมีความพร้อม
ทุกด้านในการจัดพิธีกรรมเพื่อการเผยแพร่พระพุทธ
ศาสนา ทั้งด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านงบประมาณ 2. ด้านความมีเอกลักษณ์ของอนัมนิกาย
ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่มีความเชื่อ ความศรัทธา
หรือมีความสนใจ เดินทางมาเข้าร่วมพิธีกรรม 3. ด้านความเป็นกัลยาณมิตร พระภิกษุทุกวัด
มีความเป็นกัลยาณมิตรกับประชาชน ให้การ

ต้อนรับ ยิ้มแย้มแจ่มใส จึงทำให้ประชาชนรู้สึกสบายใจในการเข้าวัด ปัจจัยที่พบต่างกันมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้ทางเทคโนโลยีโดยวัดถาวรารามและวัดถ้ำเขาน้อยมีพระภิกษุที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี จึงสามารถช่วยทางวัดเผยแพร่ธรรมะในทางช่องทางออนไลน์ได้ 2. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยวัดถาวรารามมีเครือข่ายของนักวิชาการ หน่วยงาน และกลุ่มคนรุ่นใหม่ในการสนับสนุนกิจกรรมการเผยแพร่ของวัด ทำให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของวัดมีความเข้มแข็ง ราบรื่น มีประสิทธิภาพ และกว้างขวางมากขึ้น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบ 5 ด้าน ปัจจัยที่พบเหมือนกันมี 3 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดการแหล่งศึกษาเรียนรู้ภายในวัด วัดอนัมมิกายยังขาดการอธิบายความหมายของพิธีกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์และมีความซับซ้อน ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่สามารถเรียนรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่พิธีกรรมต้องการสื่อถึงได้ 2. ด้านความสามารถทางภาษาของพระภิกษุ พระภิกษุของแต่ละวัดส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาญวนและภาษาจีนหรือรู้บ้าง ทำให้เกิดความยากในการเข้าใจและถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนในพระสูตรได้อย่างลึกซึ้ง 3. ด้านความมีชื่อเสียงของวัด วัดอนัมมิกายยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป จึงไม่กล้าที่จะเข้าไปร่วมพิธีกรรมหรือเข้าไปสนทนาธรรมกับพระภิกษุ ปัจจัยที่พบต่างกันมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านจำนวนพระภิกษุ เนื่องจากพระภิกษุวัดถ้ำเขาน้อยมีจำนวนไม่มาก ทำให้บางพิธีกรรมต้องนิมนต์พระภิกษุและสามเณรจากวัดอนัมมิกายอื่นให้เดินทางมาร่วมประกอบพิธีกรรม

หรือช่วยงาน 2. ด้านการขาดการประชาสัมพันธ์วัดเจริญบุญไพศาลยังขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเผยแพร่ ซึ่งทำให้ผู้ที่รู้จักและมีส่วนร่วมในกิจกรรมจำกัดอยู่แค่เฉพาะกลุ่มเท่านั้น

การปรับตัวด้านการสาธารณูปการ

วัดอนัมมิกายทั้ง 3 แห่ง มีการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัด ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีความร่มรื่น สวยงาม เพื่อให้มีความพร้อมสำหรับการใช้เป็นสถานที่รองรับการจัดพิธีกรรมและกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของพระภิกษุและประชาชน นอกจากนี้วัดถาวรารามยังมีแนวคิดการพัฒนาด้านการสาธารณูปการ เพื่ออำนวยความสะดวกและการเป็นศูนย์กลางความเชื่อที่หลากหลายของประชาชน ได้แก่ การก่อสร้างศาสนสถานที่มีการรวบรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อบางด้านไว้อย่างครบถ้วน การประดิษฐานศาสนวัตถุต่างศาสนาที่ประชาชนนิยมนับถือ การประดิษฐานถาวรวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์ความสัมพันธ์ของพุทธศาสนิกชนไทย-เวียดนาม การสร้างศาสนสถานเพื่อแก้ปัญหาการจราจรภายในวัด ส่วนวัดถ้ำเขาน้อยซึ่งเป็นวัดที่มักประสบปัญหาการโจรกรรมจากบุคคลภายนอก ก็มีการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัด เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิด

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวด้านการสาธารณูปการ

ปัจจัยส่งเสริม พบ 3 ด้าน ปัจจัยที่พบเหมือนกันมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านงบประมาณ วัดอนัมมิกายค่อนข้างได้รับการสนับสนุน

งบประมาณการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์จากประชาชน 2. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากวัดถาวรารามและวัดถ้ำเขาน้อยมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวัด ทำให้มีผู้ช่วยในการจัดการด้านการสาธารณูปการ ทั้งการจัดหาทุนทรัพย์ การควบคุมดูแลการก่อสร้าง การให้คำแนะนำต่าง ๆ ส่วนวัดเจริญบุญไพศาลได้รับการสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมศาสนสถานบางอย่างที่ใช้งบประมาณไม่มากจากคนในชุมชน ปัจจุบันที่พบต่างก็มี 1 ด้าน คือ ด้านผู้นำเจ้าอาวาสวัดถาวรารามได้นำสิ่งที่พบเห็นจากการไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ประเทศจีน มาปรับใช้กับการก่อสร้างศาสนสถานของวัด จึงทำให้วัดมีศาสนสถานทั้งดงามเป็นเอกลักษณ์ และหาชมยาก สามารถดึงดูดประชาชนให้เข้ามาเยี่ยมชมเยือนได้

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบ 2 ด้าน คือ 1. ด้านพื้นที่ วัดดอนมนิกายค่อนข้างมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ วัดถาวรารามมีพื้นที่ภายในวัดที่ค่อนข้างคับแคบ ซึ่งอาจเกิดความไม่สะดวกหากจะมีการก่อสร้างศาสนสถานเพิ่มเติม ส่วนวัดถ้ำเขาน้อยและวัดเจริญบุญไพศาลมีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดต่อกับธรรมชาติ มีมูมอัสายตาหลายจุด จึงทำให้มีความเสี่ยงที่จะถูกบุคคลภายนอกลักลอบเข้ามาสร้างความเสียหายกับทรัพย์สินของวัด 2. ด้านงบประมาณ สำหรับวัดถ้ำเขาน้อยและวัดเจริญบุญไพศาลยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินการด้านการสาธารณูปการบางอย่าง ทำให้การก่อสร้างและบูรณะซ่อมแซมศาสนสถานเกิดความล่าช้า

การปรับตัวด้านการสาธารณสงเคราะห์

วัดดอนมนิกายทั้ง 3 แห่ง มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในหลายรูปแบบ ได้แก่ การบริจาคสิ่งของให้ประชาชนในภาวะปกติ เช่น มอบข้าวสาร อาหารแห้ง เครื่องอุปโภคบริโภคให้กับประชาชนในเทศกาลต่าง ๆ การบริจาคสิ่งของให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากสถานการณ์โรคระบาดและภัยพิบัติต่างๆ การบริจาคทุนทรัพย์และสิ่งของเพื่อสาธารณประโยชน์ การเอื้อเฟื้อสถานที่ให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัด เช่น การออกกำลังกาย การจอดพักรถ การตั้งร้านค้าขายของ นอกจากนี้เจ้าอาวาสวัดถาวรารามและวัดเจริญบุญไพศาลยังมีการสงเคราะห์ประชาชนโดยการเป็นที่พึ่งให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ วัดถาวรารามให้ความช่วยเหลือเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ เช่น การตั้งชื่อเด็ก การพิจารณาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล การเจิมรถ การเจิมบ้าน การให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัดเจริญบุญไพศาลมีการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มาหาด้วยอาการเจ็บป่วย โดยให้คำแนะนำในการใช้สมุนไพรที่สามารถหาได้ง่าย เป็นการรักษาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงการรักษาด้วยวิธีทางความเชื่อ โดยการสวดมนต์ ปิดเป่าสิ่งไม่ดี การทำนํ้ามนต์ให้ดื่มหรืออาบ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัจจัยส่งเสริม พบ 3 ด้าน ปัจจุบันที่พบเหมือนกันมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน วัดอนัมนิกายค่อนข้างได้รับการสนับสนุน การทำบุญบริจาคปัจจัยและสิ่งของจากประชาชน โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้วัดเป็นสื่อกลางในการสงเคราะห์ผู้ที่เดือดร้อน ในโอกาสต่าง ๆ 2. ด้านอาคารสถานที่ วัดอนัมนิกายมีความพร้อมของอาคารสถานที่ในการให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ ปัจจัยที่พบต่าง กันมี 1 ด้าน คือ ด้านผู้นำ วัดถาวรารามและ วัดเจริญบุญไพศาลมีความรู้และความสามารถในการนำพาประชาชนเข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั้งทางกายและทางจิตใจ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค พบ 3 ด้าน ปัจจัยที่พบเหมือนกันมี 2 ด้าน คือ 1. ด้านการถูกหลอกลวงเรียไรของมิจฉาชีพ วัดอนัมนิกายประสบปัญหาการถูกแอบอ้างชื่อวัดเพื่อเรียไรเงินและสิ่งของ รวมถึงการแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาขอให้วัดช่วยเหลือในการบริจาคเงิน ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดและหลงเชื่อ 2. ด้านสภาพเศรษฐกิจ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ผู้เข้ามาขอรับบริจาคสิ่งของมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น บางครั้งไม่สามารถจัดการได้อย่างทั่วถึงหรือผู้รับบริจาคได้รับของน้อย ปัจจัยที่พบต่างกันมี 1 ด้าน คือ ด้านการขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรม วัดเจริญบุญไพศาลยังขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการสงเคราะห์ประชาชน ทำให้ผู้ที่รู้จักวัดและร่วมกิจกรรมของวัดจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเท่านั้น

จากผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า วัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่ง มีความพยายามในการปรับตัว เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนใน

ทุกด้าน โดยการพัฒนาจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งลักษณะการปรับตัวของวัดแต่ละแห่งมีความเหมือนและต่างกันบ้าง วัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรีที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ค่อนข้างเหมือนกันในหลายด้าน และค่อนข้างแตกต่างจากวัดที่ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลเขตชุมชน

วัดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนคือวัดถาวราราม และวัดถ้ำเขาน้อย มีลักษณะการปรับตัวที่ค่อนข้างเหมือนกัน เช่น ด้านการปกครอง มีการตั้งคณะกรรมการบริหารวัด เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของวัด เกิดความโปร่งใส และทำให้ชุมชนใกล้ชิดกับวัด ด้านการศึกษา มีการสนับสนุนให้พระภิกษุเดินทางไปศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของพระภิกษุ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชนและประชาชน ด้านการเผยแผ่ มีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์การจัดพิธีกรรม มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ธรรมะในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ส่วนวัดที่ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลชุมชน คือวัดเจริญบุญไพศาล มีลักษณะการปรับตัวในการพัฒนาที่ค่อนข้างต่างจากวัดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน เช่น ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยมีการจัดวัดให้เป็นสถานปฏิบัติธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาศึกษาธรรมะและฝึกปฏิบัติธรรม โดยเจ้าอาวาสจะเป็นผู้สอนและให้คำแนะนำ

ในส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของวัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่ง พบว่ามีทั้งปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่เหมือนกันและต่างกันบ้าง โดยภาพรวมปัจจัยส่งเสริมร่วมของวัดทั้ง 3 แห่ง ที่พบเกือบทุกด้าน คือ ด้านผู้นำ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า วัดที่มีการปรับตัวเหมือนกันจะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวค่อนข้างเหมือนกัน กล่าวโดยสรุปปัจจัยที่พบแต่ละด้านมีดังนี้

ด้านการปกครอง ปัจจัยส่งเสริม เช่น ด้านผู้นำ ด้านจำนวนพระภิกษุและสามเณร ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล

ด้านการศึกษา ปัจจัยส่งเสริม เช่น ด้านผู้นำ ด้านสถานที่ตั้ง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกวัด

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัจจัยส่งเสริม เช่น ด้านผู้นำ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ด้านการจัดการแหล่งศึกษาเรียนรู้ภายในวัด ด้านการขาดการประชาสัมพันธ์

ด้านการเผยแผ่ ปัจจัยส่งเสริม เช่น ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านความรู้ทางเทคโนโลยี ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ด้านความสามารถทางภาษาของพระภิกษุ

ด้านการสาธารณูปการ ปัจจัยส่งเสริม เช่น ด้านผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ด้านพื้นที่

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจัยส่งเสริม เช่น ด้านผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น ด้านการถูกหลอกลวงเรียไรของมิชฉาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี มีความพยายามในการปรับตัวในการบริหารกิจการทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakusol Khanhle & Kantatian (2017) ที่กล่าวถึงการพัฒนาการบริหารงานของคณะสงฆ์อนัมนิกายทั้ง 6 ด้าน ซึ่งคณะสงฆ์เห็นความสำคัญและมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันขององค์กรอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhu Winaitontawin Reabroy (2014) ที่ศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวัดสู่ความเป็นมาตรฐานในแต่ละด้าน เช่น ด้านการปกครอง ควรมีการประชุมพระภิกษุอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการวัด ด้านการศาสนศึกษา ควรสนับสนุนการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลกแก่พระภิกษุอย่างเต็มความสามารถ ควรส่งเสริมให้มีการเปิดรับความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัด ด้านการเผยแผ่ ควรมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อบรมส่งเสริมศีลธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชน ด้านการสาธารณูปการ ควรดูแลรักษาความสะอาดของเสนาสนะและบริเวณสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดอยู่เสมอ เพื่อให้เหมาะสำหรับการบำเพ็ญบุญกุศลของพุทธศาสนิกชน ซึ่งปัจจุบัน

วัดอนัมนิกายทั้ง 3 แห่งในจังหวัดกาญจนบุรี ก็มี การปรับตัวในแนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้

2. การปรับตัวของวัดอนัมนิกายใน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลาง ของชุมชน ขึ้นอยู่กับบริบทหรือปัจจัยของแต่ละ วัดที่เหมือนและต่างกัน ทำให้ลักษณะหรือ ความสามารถในการปรับตัวมีความเหมือนและ ต่างกัน โดยวัดอนัมนิกายในจังหวัดกาญจนบุรี สองแห่งที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนมีลักษณะการปรับตัว ที่เหมือนกันในหลายด้าน และค่อนข้างมีความ แตกต่างจากวัดที่ตั้งอยู่ค่อนข้างห่างไกลชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของPhramaha Pornprasong Putthachan (2009) ที่พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากิจการทั้ง 6 ด้าน ของวัดทุกแห่งในเขตตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบวิธีการและแนวทาง ในการพัฒนาวัดที่เหมือนกัน แต่มีรายละเอียด ปลีกย่อยที่แตกต่างกันบ้าง ซึ่งเป็นไปตามบริบท ของวัดนั้น ๆ เนื่องจากทุกวัดอยู่ในเขตปกครอง คณะสงฆ์เดียวกัน และตั้งอยู่ในเขตที่มีสภาพ แวดล้อมใกล้เคียงกัน แต่ทั้งนี้การที่พระสงฆ์ บางวัดได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาวัดเฉพาะด้าน จึงทำให้บางวัดมีความโดดเด่นและเป็นที่ประจักษ์ แก่สังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการปรับตัวของวัดอนัมนิกายเพื่อ

พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจาก ทางวัดต้องเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังและเป็น ระบบ โดยเจ้าอาวาสและพระภิกษุเป็นผู้นำ ในการดำเนินการแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในการ สนับสนุนกิจกรรมของวัด เพื่อให้วัดได้ทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกด้านได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวในการ บริหารกิจการทั้ง 6 ด้าน เพื่อพัฒนาให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน ระหว่างวัดอนัมนิกาย ในจังหวัดต่าง ๆ หรือการศึกษาเปรียบเทียบ เชิงลึกเฉพาะในแต่ละด้าน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การปรับตัวของวัดพุทธศาสนานิกาย มหายานในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อพัฒนา ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โดยมี ผศ.ดร.เกวลี เพชรทิพย์ เป็น อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรศ.ดร.กนกพร นุ่มทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ทั้งสองท่านที่สละเวลาในการให้คำปรึกษา และคำแนะนำ จนทำให้บทความนี้สำเร็จลุล่วง ด้วยดี

REFERENCES

- Chanthabut, K., & Chanthabut, S. (2002). **Success in temple affairs: case study of Pa Warin Chamrap temple, Ubon Ratchathani province**. Bangkok: Prikwarn Graphic. (In Thai)
- Chotirathiti, M. (2013). **Cross-Cultural adaptation of Thai students abroad**. (Master of Arts). Faculty of Graduate School, NIDA Institute, Bangkok. (In Thai)
- Danpaiboon, E. (2015). **Competitive adaptation of small-and-medium-sized traditional construction material retailers in Lamphum against modern trade counterparts**. (Master of Business Administration). Chiang Mai University, Chiang Mai. (In Thai).
- Hiranto, U. (1983). **Definition of sociology and anthropology**. Bangkok: Odeon Store. (In Thai)
- National Office of Buddhism. (2005). **Wat phatthana 48**. Bangkok: National Office of Buddhism Printing House. (In Thai)
- Phrakhru Khananam Samana Charn. (1965). **The history of Anam Nikaya monks in the kingdom of Thailand and the origins of the Vietnamese ethnic group in the early Rattanakosin era**. Bangkok: Prachachon Co., Ltd. (In Thai)
- Phrakhru Winaithontawin Reabroy. (2014). **Management temple of abbot in the township ecclesiastical Mueang Kanchanaburi District, Kanchanaburi province according to the Office of National Buddhism**. (Master of Arts). Dhonburi Rajabhat Univerity, Bangkok. (In Thai)
- Phrakusol Khanhle, & Kantatian, W. (2017). A method of the conservation of ceremonies and practices of Anam Nikaya Sanga in Thailand. **Journal of Graduate Studies Review**, 13 (special), 248-257. (In Thai)
- Phramaha Pornprasong Putthachan. (2009). **Roles of monks in developing temples as a center of community**. (Master of Arts), Chiang Mai University, Chiang Mai. (In Thai)
- Phramaha Prayuth Payutto. (1970). **Record of seminar on buddhism and Thai community nowadays**. Phra Nakhon: Siwaporn Part., Ltd. (In Thai)

- Phramaha Somjin Sammapanyo. (2000). **Mahayana Buddhism in India: development and its essence**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press. (In Thai)
- Phrasukhum Sukhuwatthko, Phramaha Maghavin Purisuttamo, Samanera Prasong Chankham, Mulseang, K., Naree, A., Jaiboon, C., & Srinon, M. (2021). A study of the relationship between Theravada and Mahayana Buddhism. **Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak**, 8(1), 123-130. (In Thai)
- Sunthara, T. (1997). **Mahayana Buddhism in Thailand: Chinese Mahayana and Anam Nikaya Mahayana**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai)
- Suwansang, K. (1990). **Personal development and adaptation**. Bangkok: Bamrungsan. (In Thai)
- Trakulwong, S. (1997). **Strategy and potential adaptation of private organization for child and youth development in Bangkok**. (Master of Arts). Faculty of Graduate School, NIDA Institute, Bangkok. (In Thai)
-